

Motion till riksdagen 2025/26:3043

av **Markus Wiechel (SD)**

Åtgärder mot krigs- och terrorbrott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av en nationellt beslutad lista över terroristorganisationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge polisen åtkomst till hälso- och sjukvårdsuppgifter i de fall det kan handla om krigs- eller terrorbrott och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett utökat arbete med att jaga terrorister och krigsförbrytare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rådande lagstiftning kring krigsförbrytelser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en haverikommission när Sverige drabbas av terrorattentat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att omhänderta alla som visat sig ha befunnit sig i områden kontrollerade av terrorister och tillkännager detta för regeringen.

Nationellt beslutad lista över terrororganisationer

Efter 11 september-attackerna 2001 inrättade EU en särskild terroristlista, vilket också kom att innebära en implementering av FN-resolution 1373 som också var en direkt följd av terrorattentaten den 11 september. Rådets förordning (EG) nr 2580/2001 föreskriver frysning av alla penningmedel, andra finansiella tillgångar eller ekonomiska resurser som tillhör de personer som berörs, och inga penningmedel, andra finansiella tillgångar eller ekonomiska resurser får ställas till deras förfogande, varken direkt eller indirekt. Resolutionen utfärdades av FN:s säkerhetsråd under kapitel VII i FN-stadgan,

vilket också innebär att den, som också är en sanktionslista, är bindande för samtliga av FN:s medlemsländer.

I korthet innebär det att den eller de som förs upp på listan ska få det svårare att bedriva terrorism och medlemsländerna ska kunna bistå varandra för att ”ge varandra största möjliga bistånd när det gäller att förhindra och bekämpa terroristhandlingar” samt ”fullt ut utnyttja sina befintliga befogenheter” i detta syfte.

I artikel 1.3 i gemensam ståndpunkt 2001/931/Gusp anges betydelsen av en terroristhandling: ”En avsiktlig handling som på grund av sin art eller sitt sammanhang allvarligt kan skada ett land eller en internationell organisation och som definieras som ett brott enligt nationell lagstiftning.” Detta inbegriper bland annat:

- Angrepp på en persons liv som kan leda till döden.
- Allvarliga angrepp på en persons fysiska integritet.
- Människorov eller tagande av gisslan.
- Förorsakande av omfattande förstörelse av en regeringsanläggning eller offentlig anläggning, transportsystem eller infrastruktur.
- Kapning av luftfartyg och fartyg eller andra kollektiva transportmedel eller godstransporter.
- Tillverkning, innehav, förvärv, transport, tillhandahållande eller användning av skjutvapen, sprängämnen, kärnvapen eller biologiska eller kemiska vapen.
- Deltagande i en terroristgrupps verksamhet, vari inbegrips att förse den med upplysningar eller ge den materiellt stöd eller bidra med någon som helst form av finansiering av denna verksamhet, med kännedom om att deltagandet kommer att bidra till gruppens brottsliga verksamhet.

För att dessa handlingar ska kunna anses som terrorhandlingar måste de utföras med målet att injaga allvarlig fruktan hos en befolkning, otillbörligen tvinga ett offentligt organ eller en internationell organisation att utföra eller att avstå från att utföra en viss handling eller allvarligt destabilisera eller förstöra de grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturerna i ett land eller i en internationell organisation.

Det är naturligtvis bra att det finns internationella institutioner som lyfter upp problemet med terrorism och som aktivt verkar för att begränsa och förhindra denna företeelse. Det är också betydligt mer effektivt när flera länder arbetar tillsammans, men det innebär också att processen med att få in en terrorklassning på en sådan lista är svårare. Av den anledningen finns det en rad länder som har egna nationella listor, vilket underlättar arbetet avsevärt, främst genom minskad byråkrati. Det finns andra länder som man kan dra lärdom av rörande just detta, såsom exempelvis USA. Denna lista används för att identifiera och officiellt erkänna verksamheter som utgör hot mot nationell och internationell säkerhet. Exempel på grupper som finns med på denna lista inkluderar alltifrån statliga aktörer som Nordkorea och Iran till grupper som Islamiska staten, Iranska revolutionsgardet (IRGC) och nazistiska Nordiska motståndsrörelsen (NMR).

Då vi i Sverige saknar den här typen av listor måste svenska myndigheter använda sig av internationella listor, såsom de som upprättas av EU och FN. Sverige bör inte ligga efter, varför regeringen bör verka för att inrätta en svensk nationellt beslutad lista över terroristorganisationer. Detta skulle möjliggöra följande:

1. Öka den nationella säkerheten: En svensk terrorlista skulle ge myndigheterna ett starkare verktyg för att övervaka och motverka hot mot rikets säkerhet. Genom att formellt erkänna specifika grupper som terrormål kan polis och säkerhetstjänst prioritera sina insatser mer effektivt.
2. Öka tydligheten och enkelheten: En egen lista skulle minska beroendet av externa listor och därmed göra det lättare för svenska myndigheter, företag och medborgare att förstå och följa nationella riktlinjer och lagar.
3. Stärka fördömanden av extremism: Att erkänna och offentliggöra vilka grupper som anses vara säkerhetshot skickar ett kraftfullt och tydligt budskap om Sveriges ståndpunkt mot extremism och terrorism.

Rättsväsendets åtkomst till hälso- och sjukvårdsuppgifter rörande krigs- eller terrorbrott

Rättsväsendets förmåga att förebygga terrorbrott och radikaliserings i samhället har de senaste åren kommit att bli en allt mer aktuell fråga till följd av det ökade terrorhotet och till följd av en allt mer omfattande radikaliserings. För att hantera dessa problem önskar polisen se fler sekretessbrytande bestämmelser, så att myndigheter smidigt kan utbyta information utan att bryta mot lagen för att säkerställa vår trygghet.

Polisen hindras idag från att ta del av viktig information från hälso- och sjukvården då känsliga uppgifter inte får röjas, även när exempelvis terroristbrott ska förebyggas eller förhindras. I takt med Islamiska statens frammarsch i Mellanöstern kunde vi höra rapporter om terrorister som återvänt till Sverige för att få sjukvård. I en intervju från sommaren 2019 med det kurdiska medieteamet Reproduction kunde vi höra Khaled Shahadeh, en av de svenska IS-terrorister som fått vård i Sverige, tala helt öppet om detta. I Sverige fick Shahadeh vård inom den ordinarie skattefinansierade sjukvården för att läka nervskador han fått i en axel efter att ha stridit för terrorsekten. Resan till Sverige samt tillgång till nödvändiga handlingar fixades enligt honom själv av den fruktade och nu dode terrorledaren Omar al-Shishani. Efter denna resa åkte han tillsammans sin nya fru tillbaka till Syrien och återanslöt sig till terrorgruppen.

Trots att sjukhuspersonal har kunnat vittna om att patienter vårdas för skador som lär ha orsakats i krig har polisen av integritetsskäl inte haft någon möjlighet att ta del av uppgifterna. I de fall då patienter kan misstänkas för olika typer av brott (krigsbrott, terroristbrott eller medhjälp till terroristbrott) har polisens arbete därmed försvårats avsevärt. Regeringen bör säkerställa att den typen av information framöver når polis och säkerhetstjänst för att på bästa sätt kunna lagföra brottslingar eller förhindra framtida brott.

Utökat arbete för att jaga terrorister och krigsförbrytare

Försommaren 1945 låg Europa i ruiner samtidigt som kaos rådde på stora delar av den europeiska kontinenten. Nazisternas rike låg i spillror samtidigt som nazisternas krigsförbrytare gjorde vad de kunde för att komma undan rättvisan. En del av dessa krigsförbrytare lyckades skapa en ny identitet samt ett helt nytt och lugnt liv i ett nytt hemland. Som följd av detta tillkom olika nazistjägare som fram till dessa dagar jagat de grymma förbrytarna runt världens alla hörn. Olika former av dokumentation har hjälpt nazistjägarna på traven, men med tiden har det av förklarliga skäl blivit ett allt mer komplicerat arbete. När olika former av brott och krigsförbrytelser begåtts för länge sedan är bevis-

läget ofta svårt eftersom det sällan finns skriftlig och/eller teknisk bevisning utan endast muntliga berättelser från eventuella vittnen eller offer.

Jakten på de nazistiska krigsförbrytarna från andra världskriget må vara så gott som avslutad, men det betyder inte att det inte finns krigsförbrytare som vandrar fritt i vårt land. 2008 valde Rikskriminalpolisen att utöka jakten på krigsförbrytare från forna Jugoslavien genom inrättandet av en ny krigsbrottskommission. Denna kommission har lett till fällande domar mot personer som begått brott i bland annat forna Jugoslavien och Rwanda. Att Sverige har ett ansvar att agera mot dessa brottslingar finns på pränt genom vårt undertecknande av Genèvekonventionerna och Romstadgan, vilket ligger till grund för den internationella brottmålsdomstolen i Haag. Trots denna förpliktelse har flertalet debattörer klassat Sverige som en fristad för krigsförbrytare, vilket är fullkomligt oacceptabelt.

Krigsbrottskommissionen har idag bytt namn och kallas idag för polisens grupp för utredning av krigsbrott. Det är också denna grupp som tar emot tips och anmälningar från allmänheten, Migrationsverket, Säkerhetspolisen och lokal polis runt om i Sverige när det finns misstankar om att en viss person har begått krigsbrott. Utredningarna bedrivs därefter i nära samarbete med Internationella åklagarkammaren Stockholm, där en särskild grupp åklagare är utsedda att ta hand om folkrättsbrott i form av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser.

Under 2017 anmäldes 80 krigsbrott till polisens krigsbrottskommission, en fördubbling jämfört med 2015. Av dessa rörde ungefär en tredjedel brott begångna i Syrien eller Irak och resterande brott begångna i andra konfliktområden, såsom Somalia, Afghanistan, Eritrea och Ukraina. Av de tips som inkommit till gruppen kommer en betydande del från Migrationsverket, som har specialister vars uppdrag är att upptäcka misstänkta personer under asylprocessen. Antalet anmälningar från Migrationsverkets specialister mer än fyrfaldigades under 2017 (52 stycken) jämfört med 2014 (12 stycken).

Under 2017 dömdes totalt fyra personer för krigsbrott i svensk domstol. Vi vet samtidigt att det sorgligt nog per capita har rest förvånansvärt många svenska invånare som anslutit sig till terrorgrupper i exempelvis Syrien och Irak i jämförelse med andra västeuropeiska länder. Ett stort antal personer som aktivt åkt till konfliktzoner har således också återvänt till Sverige, och i samband med flyktingströmmarna till Sverige från konfliktområden är det tydligt att risken är stor att några av de som idag vandrar på våra gator aktivt har deltagit i olika konflikter. Regeringen bör återkomma med förslag som syftar till en utökad jakt på krigsförbrytare och terrorister.

Översyn av lagstiftningen kring krigsförbrytare

Idag finns det en komplex lagstiftning för krigsförbrytelser, vilket gör brotten svåra att utreda då de som folkrättsbrott endast anses kunna begås i en väpnad konflikt. Av den anledningen måste gruppen för utredning av krigsbrott alltid analysera om det rådde en konflikt då brottet de utreder begicks, vilket beroende på olika omständigheter kan vara svårt. Regeringen bör se över rådande lagstiftning för att enklare kunna lagföra krigsförbrytare.

Haverikommission vid terrordåd

Den 7 april 2017 miste fem personer livet i ett terrorattentat på Drottninggatan i centrala Stockholm. Om den svenska staten och de svenska myndigheterna agerat på ett ansvarsfullt sätt hade detta inte behövt ske just eftersom terroristen Rakhmat Akilov aldrig hade vistats i Sverige.

Självklart kan inte alla terrordåd förhindras. Det yttersta vi kan förvänta oss är däremot att man vidtagit tillräckliga åtgärder för att minimera risken för detta. Vi kan även förvänta oss att man upprätthåller den lagstiftning som för närvarande finns för att motverka terror och grova brott, vilket i detta fall inte hade skett. Redan ett halvår innan Rakhmat Akilov genomförde sitt dåd fick han sitt utvisningsbeslut och borde därför enligt rådande regelverk ha lämnat landet ungefär tre månader innan attacken. De svenska myndigheterna försökte dock inte hitta honom, trots att han inte följt beslutet, och myndigheterna hade inte ens letat efter honom på hemadressen.

Trots att detta skett har ingen utredning kring denna händelse genomförts. Istället har reflektionerna stannat i tidningar och på sociala medier. Det råder inget tvivel om att det är mycket som inte fungerar i vårt samhälle när människor som saknar rätten att vistas i landet kan vandra fritt på våra gator. Det är extra anmärkningsvärt i ett läge då vi vet att potentiella terrorister eller andra kriminella slipper undan rättsväsendet på bekostnad av att vanliga hederliga människor riskerar liv och hälsa.

Elvaåriga Ebba samt de andra fyra personerna som miste livet i terrorattacken den 7 april 2017 hade med all sannolikhet levt idag om myndigheterna hade uppehållit rådande lagstiftning, och vad som hände på Drottninggatan kommer vi alla att minnas. Omständigheterna kring detta och hur det kunde ske borde däremot per automatik granskas. Av den anledningen bör regeringen se till att det alltid tillsätts en haverikommission när Sverige drabbas av ett terrorattentat för att sedan kunna återkomma med förslag till åtgärder baserade på kommissionens analyser i syfte att minska risken för framtida terrordåd.

Omhändertagande av resenärer från terrorkontrollerade områden

Vi har under de senaste åren fått höra om hur en förhållandevis stor skara svenska medborgare anslutit sig till terrororganisationer som Islamiska staten, men faktum är att detta inte är ett nytt fenomen. Redan tidigare har svenska medborgare åkt iväg för att strida med islamistiska rörelser eller befunnit sig i områden som kontrolleras av dessa. Det är ett enormt problem såväl för de människor som drabbas av terrorn i området som för det svenska samhället, då dessa individer direkt eller indirekt också blir ett hot mot vårt samhälle. Den enda preventiva metoden för att förhindra att dessa blir ett hot i Sverige är att systematiskt häkta misstänkta resenärer till terroristkontrollerade områden. Tidigare har vi bland annat sett hur slumpen gjort att brutala mördare kunnat åtalas för terrorbrott, vilket gör att risken för att mördare idag utan problem kan vandra på våra gator är mycket hög. Genom att häkta samtliga av dessa resenärer kan polisen få tid på sig att utreda om de har begått brott eller om de har planerat att begå brott. När det gäller rikets säkerhet bör polisen ha goda möjligheter att förhindra framtida katastrofer, även i tider då det råder personal- eller resursbrist.

Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som syftar till att alla som åker till terroristkontrollerade områden eller kan misstänkas ha något med terrorgrupper att göra systematiskt utreds och häktas under lång tid så snart de återvänder.

Markus Wiechel (SD)